

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.н. Юлия Георгиева Дончева, PhD

Русенски университет „Ангел Кънчев“

относно материалите на редовен докторант *Ваия Димитриос Дуска*, за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“, в област на висше образование 1. Педагогически науки, по професионално направление 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика – Интеркултурно възпитание), с научен ръководител проф. дн Розалина Пламенова Енгелс - Критидис, в Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Факултет по науки за образованието и изкуствата с тема на дисертационния труд: *„Приобщаване на деца с мигрантски произход в гръцките детски градини чрез физическо възпитание и дейности на открито“*.

Данни, констатация и преценка на конкурсната процедура, докторантурата, дисертацията, автореферата и публикациите за конкурса.

1. Съответствие на процедурата с действащата нормативна уредба. Данни за конкурса и докторантурата – На основание чл. 4 от Закона за развитие на Академичния състав в Република България (обн. ДВ, бр. 38 от 21. 05. 2010 г., изм. ДВ. бр. 81 от 15.10. 2010 г., изм. ДВ бр. 101 от 28. 12. 20210 г.; изм. бр. 68 от 02.08. 2013 г., в сила от 02.08. 2013 г.; изм. И доп., бр. 30 от 03.04.2018 г., в сила от 05.05. 2018 г.), решение на Факултетния съвет на Факултет по науки за образованието и изкуствата от 30.04. 2024 г., Протокол № 6 и на основание Заповед № РД-38-213 от 10.05.2024 г. на Ректора на Софийски университет, редовен докторант Ваия Димитриос Дуска е отчислена с право на защита с положително решение на

първичното звено за готовност и е открита процедурата ѝ. Даден е ход за защита на дисертационния труд. Спазени са всички предварителни законови и нормативни правила предвидени по настоящата процедура.

2. Общо биографично представяне на кандидата (образование, квалификации, професионален опит и др.).

В обобщен план от представената автобиография е видно, че образователния ценз, академичното израстване и надграждане на докторантката е много активно и динамично. Тук ще изнеса само част от тях, а именно **Образование и квалификация:**

Тя е опитен учител в начално училище с доказан трудов стаж от над 30 години (официална дата на назначаване от Министерство на образованието е 1 септември 1995 г.). От 2017 г. е назначена за училищен директор на 3-то основно училище в Палео Фалиро, Атина, където е учител по физическо възпитание, първото ѝ назначение през 1995 г. Освен това е редовен член на Регионалния съвет за начално образование, от началото на 2010 г. до финализиране на длъжността Президент, генерален секретар, ковчезник на борда на директорите на учителите в началното образование на Р. Faliro (Палео Фалиро) повече от десетилетие. По време на кариерата си е преминала обучения в множество обучителни семинари и конференции, и като стажант. Също така има и участия в иновативни образователни програми в ролята на организатор и обучител. Отличен организатор на училищни тържества и театрални представления с голям успех. Асоцииран член на Атлетическия клуб ENOA с предприети и реализирани много социални действия в повереното ѝ училище.

През 1987 г. се дипломира по физическо възпитание и спортни науки, в Национален Каподистрийски университет в Атина, по Специалност: „Преподаване и изпълнение на традиционен гръцки танц“.

През *април 2020 г.* защитава Магистърска степен (MSc) по публична администрация - образователна администрация, Университет Пафос с Теза: *„Възгледи на учителите относно модела на трансформационно лидерство за началното образование“.*

Ваия Дуска представя участия в семинари, проекти, дейности и активности с широк обхват на тематичност, но в основата е фундаменталните компетенции по Приобщавано образование и спортна педагогика. Прави впечатление непрекъснатото желание, стремеж и реализация към обучение, самоусъвършенстване и провокиране към нови академични постижения на докторантката, като това последното до момента, а именно образователна и научна степен доктор (PhD).

3. Актуалност на проблематиката на дисертационния труд.

Актуалността на темата *"Приобщаване на деца с мигрантски произход в гръцките детски градини чрез физическо възпитание и дейности на открито"* е свързана с редица фактори, включително:

- Темата е изключително важна, тъй като все повече деца с мигрантски произход пристигат в Гърция и се нуждаят от подкрепа и включване в обществото. Физическото възпитание и дейностите на открито играят ключова роля в процеса на приобщаване на децата в детските градини, помагайки усвояването на новия език, култура и общност.

- Чрез физическите упражнения и игрите на открито, децата могат да се насладят на забавление и социализация с другите деца, независимо от техния произход. Това също така помага за подобряване на физическата форма, здравето и благополучието им, което е от съществено значение за тяхното развитие.

- Нуждата от подкрепа за учениците мигранти в образователния процес. Те често срещат трудности в обучението, което може да се отрази

негативно на тяхното представяне. Чрез приобщаващия процес, посредством физическо възпитание и дейности на открито, могат да бъдат използвани за предоставяне за подкрепа и за улесняване социализацията на децата.

Както винаги научния ръководител на докторантката, проф. дн Розалина Енгелс - Критидис, национално и международно признатия учен, намира най-актуалното, най-ценното, най-съвременното, и в случая менторирайки, извеждайки до край тази трудна тематика, както като обект и предмет, така и като методология на изследване и финализирайки този научен труд до връх, който е образец за всички начинаещи учени! Освен това, всяко едно изследване, теоретично, практическо или практико-приложно, свързано с децата мигранти носи потенциала, допълва и наслагва информационната банка за ефективната работа за развитие и напредък на взаимодействията и взаимоотношенията за всички таргетни групи. В съвременното тази информация е от изключителна необходимост, затова трябва да се популяризира и мултиплицира, а не да остане в хартиените страници на научния труд. Поздравления!

4. Структура и съдържание на дисертационния труд. Данни за дисертацията - Дисертационният труд е с обем 235 страници, от които 186 страници са активния текст, 39 страници са библиография и 10 страници за Приложения. Структурата му включва: *Въведение*; *Първа глава* относно приобщаващото образование и децата с мигрантски произход; *Втора глава*, касаеща физическото възпитание и дейностите на открито в детската градина; *Трета глава*, която включва изследването на децата в гръцките детски градини; *Четвърта глава* е за приложената образователна програма; *Пета глава* с резултатите от изследването; *Заклучение*, *Изводи*, *Препоръки*, *Библиография* със 461 заглавия на английски език, *Приложения*, *Авторски*

приноси и *Публикации* на докторанта. Текстът включва 91 таблици и 11 фигури.

Програмите, които се провеждат в детските градини в Гърция, с цел приобщаване на децата с мигрантски произход, се считат за ефективен начин за насърчаване на социалната интеграция и ученето чрез игра и движение. Те създават възможности за децата да се учат и растат заедно, без да има разлика в техния произход.

Обобщено може да се каже, че приобщаването на децата с мигрантски произход в гръцките детски градини чрез физическо възпитание и дейности на открито е от основно значение за тяхното адаптиране и успешно включване в обществото. Това създава възможности те да се развиват и да се наслаждават на детството си, независимо от техния произход и култура.

Изключително добро впечатление прави Протокола за проверка на оригиналността на дисертационния труд, относно сходство на текста в системата за превенция срещу плагиатство, с генерирания количествен отчет. Данните са категорични, проверени и подписани от проф. дн Енгелс – Критидис, доказващи липсата на сходство или опити да се скрие нерегламентирано озоваване на чужд труд чрез манипулация на текста. Поздравления!

5. Научнотеоретични и практико-приложни приноси.

Съдържание и оценка на научните приноси - Докторант Ваиа Дуска извежда 4 (четири основни) както и заключение и изводи, които съответстват и колерират на дисертабилното изследване и са изключително релевантни. Приемайки нейната формулировка, аз ще допълня с още приносни елементи, като:

- Изследвани са актуалните тенденции и проблеми, свързани със зададената тема.

- Направен е анализ на възможните решения и подходи за решаването на проблемите, свързани с темата.
- Представяни са резултати от проведени изследвания, проучвания, които могат и ще допринесат за по-добро разбиране, осмисляне и ефективно приложение на темата.
- Предложени са нови идеи или подходи, които ще подобрят състоянието на обсъжданата тема.
- Разглеждани са различни гледни точки и мнения на експерти, заинтересовани лица по въпроса.
- Обсъдени са възможните последствия и въздействие на актуалните събития и развития върху темата.
- Направени са предложения за конкретни действия и мерки, които могат да бъдат предприети относно подобряване на ситуацията свързана с темата.

Използването на физически и спортни активности на открито може да има редица положителни ефекти, включително:

Чрез участието си във физически игри и спортни активности, децата с мигрантски произход могат да се запознаят със съществуващите правила и норми в обществото, както и да споделят опит и умения с останалите деца. Това може да им помогне да усвоят социални умения и да се чувстват по-уверени в новата среда.

Дейностите на открито, като игри на свеж въздух и разходки в природата, също могат да допринесат за по-доброто включване на децата с мигрантски произход. Тези дейности не само стимулират физическото развитие на децата, но и ги учат да ценят природата, природната и социална среда, а и да се наслаждават на откритото пространство, особено във века на информационните и комуникационни технологии.

И не на последно място, приобщаването на децата с мигрантски произход в гръцките детски градини чрез физическо възпитание и дейности на открито може да съдейства за постигане на по-добро разбирателство и взаимодействие между различните култури и етнически групи. Със сигурност ще се създаде по-хармонична общност и ще помогне на децата да се чувстват по-удобно, по-уютно и приети в новата им среда.

И други.

Обобщавайки задължителната част от становището за приносните моменти на научния труд ще отбележа, че разработки от този род трябва да намерят място в научната литература, за да могат педагогическите, непедagogически специалисти, експертите, заинтересованите по проблематиката, тук конкретно и за родителите също така, да открият своите отговори.

6. Данни за автореферата. Авторефератът, с общ обем от 53 страници, от които една страница авторски публикации по темата (5 на брой) отговарят на всички стандартни изисквания за синтезирана и адекватна, аналитико-систематична разработка на първичния документ, научния текст, както и обективното отразяване съдържанието на дисертационното изследване. Следва структурата на дисертационния труд, като е запазена оригиналната номерация на включените в него таблици и диаграми. Спазени са научните и техническите изисквания за оформянето и презентирането му в хартиения вариант, и в дигиталния вид като On-line публикация. Коректността е видна, анализирана е научната стойност на научния труд, както и количествените данни по нормативните изисквания в националните и вътрешно-институционалните закони и правилници.

Констатирам с удовлетвореност, че няма допуснати нарушения, относно съответствието на дисертацията и оригиналността на труда с

изискванията на ЗРАСРБ, Правилника към него, Правилника за придобиване на научни степени в СУ „Св. Климент Охридски“ и вътрешните правила на институцията.

7. Публикации по темата на дисертацията (съдържание и изпълнение на наукометричните изисквания).

7.1. Данни за публикациите.

Дисертантът представя 5 (пет) публикации по темата на научното изследване, издадени в периода 2022 година. Четири са самостоятелни, една в съавторство с научния ръководител. Съдържанието им е адекватно и съответства на дисертацията, както като етапност, така и като континуум.

7.2. Преценка за съответствие на научната продукция според изискванията на ЗРАС: Докторантката участва със следната научна продукция, съотнесена към Наукометричните критерии за минималните национални изисквания към научната и преподавателска дейност на кандидатите за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности, Област 1. Педагогически науки, както следва:

• *Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, Група А, Показател 1 → 50 точки.*

• *Група Г 7. Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томовете: 4 брой самостоятелни x 10 точки = 40 точки; 1 брой в съавторство x 0,5 точки = 0,5 точки.*

Публикации - общо 5 броя. Общ брой точки по показател Публикации = 45 точки.

Общ брой точки по показатели от групи А и Г = 95 точки.

От тук, категорично може да се обобщи, че сумата от показателите на съответните групи **напълно отговаря**, надвишавайки, минималните

национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ и чл. 1а, ал.1 от ППЗРАСРБ и съответно по чл. 24, ал. 1 на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ (за образователната и научна степен „доктор“) за област 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика – Интеркултурно възпитание).

8. Лични впечатления.

Не познавам лично Ваия Димитриос Дуска, но съдейки по научната продукция – дисертация, автореферат и публикации, предоставена за участие в конкурса, мога да констатирам, че заедно и под изключително професионалното и компетентно ръководене на научния си ръководител проф. дн Розалина Енгелс - Критидис, е финализиран научен труд, чиято тематика е особено значима, актуална и бих казала на крачка пред времето си, не съдържаща значими слабости, които да омаловажат нейните достойнства. Поздравления!

9. Бележки, препоръки и въпроси.

Като препоръка мога да отбележа следното: добре е докторантката да разшири своето участие в международни образователни проекти. Тоест да има стремеж за/към популяризиране на резултатите от изследователската дейност в публикации, конференции, научни срещи и т.н., за да бъдат чути, видими и разпознаваеми резултатите, които наистина са значими.

Въпроси:

- Може ли Вашият модел да се приложи в по-широк мащаб, като национален, а защо не и международен, например? Посочете, според Вас, трудностите, факторите, които биха възпрепятствали масовото внедряване на концепцията Ви?

- Как виждате като цяло приложението на разработката, в бъдещата Ви конкретна работа (от тук нататък, как ще го/я развивате)?

10. Заключение - Докторант Ваия Димитриос Дуска е изпълнила задълженията си произтичащи от изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“, както и задълженията по съответния индивидуален учебен план на докторанта, тоест отговаря на минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ и чл. 1а, ал.1 от ППЗРАСР. Формата и съдържанието на дисертационния труд отговарят на изискванията на чл. 27 от ППЗРАСРБ. Всички административни процедури са спазени.

Имайки предвид гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено в дисертационния труд, автореферата, постигнатите резултати и приноси.

Заявявам своя **положителен вот за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“** на **Ваия Димитриос Дуска** от професионално направление 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика – Интеркултурно възпитание), област на висше образование 1. Педагогически науки.

Изготвил рецензията,

в качеството си на член на научното жури:

(Проф. д.н. Юлия Дончева, PhD)

29.05.2024 г.